Photo

خەتەنەکردنی ژنان لە هەرێمی کوردستان درێژەی هەیە

خەتەنەکردنی ژنـان، لە هەرێمی کوردستاندا بەردەوامی هەیە و بە پێی هەندێ لە ئامارەکان، ٣٨٪ی ژنانی هەرێمی کوردستان، خەتەنەکراون. هاوکات پزیشکێکی دەروونیی هەندێ حاڵەتی جیابوونەوەی هاوسەرگیری، بۆ خەتەنەکردن دەگەڕێنێتەوە کە بـەو هـۆیـەوە ژن، لەگەڵ مێردەکەی پێوەندی سێکسی لاواز دەبێت و ئەمەیش وادەکات پیاوان، پەیوەندی ناشەرعی لەگەڵ ژنانی تر، دروست بکەن.

دایکم لەتێک داری کۆنی شکاند و خستیە نێوان ددانەکانم، تا گازی لێ بگرم. دواتر منی لەسەر بەردێکی پان درێژکرد و خۆی لەسەرم دانیشت و منی خستە نێوان قاچەکانی و دەستەکانمی بە دەوری ڕانەکانیدا توند قایم کرد، تا نەتوانم بجووڵێم. منیش چاوم بڕیبووە ئەو ژنە قەرەجەی کە لە بەرامبەرم دانیشتبوو و خۆی بۆ خەتەنەکردنم، ئامادە دەکرد. لەتە تیخێکی دەرهێناو بەرزی کردەوە، هێشتا خۆر بە تەواوەتی هەڵنەهاتبوو، من خوێنی ڕەق هەڵاتوم بەو تیخەوە دی کە دەیویست منی پێ خەتەنە بکات. کاتێک کە بیر لە ڕابـردوو دەکەمەوە ناتوانم بڕوا بەو ڕووداوە بکەم. ئەوە چیرۆکی ڕاستەقینەی (واریس دیری)یە کە منداڵی خۆی لەناو عەشیرەت و خێوەتنشینەکانی سۆمالیایی، بە قاچی ڕووت و لەژێر خـۆرەتـاوی گەرمدا بەشوێن دۆزینەوەی ئاو و لەوەڕاندنی ئاژەڵەکاندا تێپەڕکرد و لە تەمەنی پێنج ساڵیدا خەتەنە کرا. هەوڵ و خۆڕاگری، (واریس)ی گەیاندە مۆدێ لەندەن، نیۆیۆرک، میلان و پاریس و ناوبانگی جیهانی پێدا، ئێستا ئەو باڵوێزی ڕێکخراوی نێونەتەوەییە لە سۆماڵ و یەکێک لەوانەیە کە لە ئاستی نێونەتەوەییدا، دژی خەتەنەکردنی کچانە.

گەورەترین بەشی کتێبی (گوڵی دەشتەکی) چیرۆکی پڕ لەئازاری ژیانی ئەوە. بەگوێرەی ئاماری نەتەوە یەکگرتووەکان، ڕۆژانە هەزاران و ساڵانەیش زیاتر لە دوو ملیۆن کچ، لە جیهاندا خەتەنە دەکرێن و ئێستاش ژمـارەی ژنانی خەتەنەکراو خۆی لە (١٣٥) ملیۆن دەدات . خەتەنەکردنی کچان، ئەشکەنجەدانی جەستەیی ودەروونییە، ئازارێکە لەدوای خۆیەوە برینێک جێدەهێڵێت. کچان هەر لە (ئەندەنووسیا) و تا (پیرۆ) دووچاری دەبنەوە، لە ٢٨ وڵاتی ئەفریقا، خەتەنەکردنی کچان، یەکێکە لە نەریتە باوەکان. لێکۆڵینەوەیەکی سویدی ڕوونیکردووەتەوە کە خەتەنەکردنی کچان، دەبێتە هۆی (نەزۆکی)، لە کچدا. هەرێمی کوردستانیش وەک بەشێکی دانەبڕاو لە وڵاتانی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست، بە شێوەیەک لەشێوەکان ئـەو دیـاردەیـەی تێدا بەدیدەکرێت.

بوونی ئەو دیاردەیە لە کوردستان، ڕەنگە پەیوەندی بە لاوازی پێگەی ژنـەوە لە باری کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئابوورییەوە هەبێت. بەپێی ئامارێک لەساڵی ٢٠٠٥-٢٠٠٦، لە ١١٦ گوندی کوردستاندا نزیکەی ٢٠٤٣ کچ، خەتەنەکراون. بێگومان ڕێژەی خەتەنەکردن لە گوندەکاندا بە بـەراوورد لە گەڵ شارەکاندا زیاترە. ٧٢٪ـی خەتەنەکردن لە گوندەکاندا ئەنجامدراوە و ئەم دیاردەیە لە دە ساڵی یەکەمی پێش ڕاپەڕیندا ٩٠٪ بووە، بەڵام دواتر ئەو ڕێژەیە دابەزیوە. ڕێژەکە

تا ساڵی ٢٠٠٢ بۆ ٢٠٠٥ لەپارێزگای سلێمانی و هەولێر بۆ ٦٪ دابەزیووە. لە ناوچەی گەرمیان، لە کۆی ١٥٤٤ خێزان، ٣١٠ کچ و لە رانیە ٢٠٧ کچ، خەتەنەکراون. لە تازەترین ئاماری رێکخراوی وادیدا، کە رێکخراوێکی ئەڵمانییە لە هەرێمی کوردستان و توێژینەوەیەکی لە ٥٠ گوند ئەنجام داوە، دەرکەوتووە لەکۆی ٣٦٠٠ ژن،٢٥٠٠ یان خەتەنەکراون کە رێژەکە ٨٠٪ـی ئافرەتان، پێکدەهێنێت.

بەگوێرەی راپۆرتی هەمان رێکخراو لەگەرمیان، لەکۆی ٣٩٨١ ژن، ٣١٨٨، خەتەنە کراون. لیژنەی داکۆکیکردن لە مافەکانی ژنان و ئافرەتان، لە پەرلەمانی کوردستان ئامارێکی خستووەتەڕوو کە لەشارۆچکەی رانیە ئەنجامیانداوە دەرکەوتووە لە کۆی ١٧٣٣ کچ لە ٢٥ خوێندنگە، ١٦٤٥ کەسیان خەتەنەکراون.

لە ئامارێکی تردا، کە لە سەرانسەری هەرێمی کوردستان ئەنجامدراوە، دەرکەوتووە، کە ٦٢٪ی ژنانی کوردستان خەتەنە نەکراون، ئەوەیشی کراوە تەمەنی لە ٥٠ ساڵ بەرە و سەرەوەیە، بەڵام ئاماری وەزارەتی کاروکاروباری کۆمەڵایەتی، رێـژەی ٣٨٪ی خەتەنەکردنی کچانی هەرێمی کوردستان، دەخاتەڕوو.

دەرئەنجامی توێژینەوەکەی رێکخراوی وادی کە لە یەکێک لە سنوورەکانی هەرێمی کوردستان ئەنجامیداوە، دەرکەوتووە لە کۆی ٤٠٠ ژن ٢٥٠ یان، خەتەنەکراون.

کەواتە خەتەنەکردنی کچ نەریتێکی زاڵـە و "بەشێک لە کلتووری کۆمەڵگەی کوردستانە" وێڕای ئەو ئازارە سەختەی کە کچان لەئەنجامی خەتەنەکردنەوە پێیان دەگات، دووچاری گوشاری جەستەیی دەبن و دەشێت زێ و میزەڕۆیان تووشی هەوکردن بێت. لەوانەی ببێتە هۆی پەیدابوونی بەردی گورچیلە، سێکسکردنیان ئاسان نەبێت و کاتی منداڵبوونیشیان ئازاریان لە ژنی خەتەنە نەکراو زیاترە. سەرچاوە پزیشکیەکان دەڵێن

کە ئەو ژنانەی خەتەنەکراون، دەشێت تووشی نەزۆکی ببن و رێژەی تووشبوونی ئایدزیش لە نێوانیاندا بەرزە .

هەرچەند، خەتەنەکردنی کچان، بەر لەهاتنی ئایینی ئیسلام هەبووە. لەگەڵ ئەوەشدا زۆربەی موسڵمانان ئەو نەریتە رەچاو ناکەن، چونکە لە قورئاندا تێکستێک نییە، بۆ ئەنجامدانی خەتەنە هانیان بدات. هەندێک پێیانوایە خەتەنەکردنی کچ، پەیوەندی بە شوێنپێ و رۆڵی ژنەوە هەیە و پردێکە کچ بەرە و ژنبوون دەپەڕێنێتەوە و دەیکات بە ژنێکی راستەقینە.

پزیشکی دەروونی لەبواری نەخۆشیەکانی ژنان سۆفیا ئەکبەر، بەمجۆرە پێناسەی خەتەنەکردن دەکـات:" خەتەنەکردن، بریتییە لەلابردنی پارچەیەکی دەرەکـی لە کۆئەندامی زاوزێـی ئافرەت". ئەو دەڵێت:" دوو جۆر خەتەنەکردن هەیە، لابردنی پارچەیەکی ئەستور لەبەشی دەرەوەی کۆئەندامی زاوزێیی ئافرەت، جۆرێکی تریش لابردنی ئـەو بەشە دەرەکییە لەگەڵ لابردنی پارچەیەک پێستی تەنک و ناسکترە کـە دەکـەوێـتـە بەشی نـــاوەوەی کۆئەندامی زاوزێ، ئەم دوو بەشەش کۆمەڵێک دەمار لەخۆ دەگرێت، لەگەڵ بەشێکی زۆر بچووک کە بەناوی (کلیتۆریس) هەیەو کاریگەرییەکی زۆریان لەسەر هەستی سێکسی ژن هەیە، بەبوونی کەمووکوڕی لە یەکێک لەم بەشانە گرفت لەئارەزووی سێکسی دروست دەبێت". ئەم پزیشکە ئاماژە بەو ئامێرە دەکـات کە خەتەنەی پێ ئەنجامدەدرێت کە پیسەو بۆ زیاتر لە کەسێک بەکاردەهێندرێت، ئەمەش چەندین کاریگەری خراپ لەسەر کەسی خەتەنەکراو دادەنـێـت و تـووشـی نەخۆشی دەکات.

د. سۆفیا، مەترسی خـەتـەنـەکـردن بـەوە دەخـاتــەڕوو، ئـەو کەسەی ئـەو کـارە دەکـات ئەگەر زۆر شارەزا نەبێت، لەوانەیە دەمارێکی ئەو ئافرەتە ببڕێت و تووشی خوێنبەربوونی بکات. هەروەها ئەگەری تووشبوون بەنەخۆشی ئایدز لەناو کچانی خەتەنەکراودا زیاترە، بەهۆی پیسی بەکارهێنانی ئامێری خەتەنەکردنەوە. ئەم پزیشکە، باس لەگرنگی ئەو پارچەیە دەکات کە لەئەنجامی خەتەنەکردن، لە کۆئەندامی مێینە دەبڕدرێت" ئەو بەشە لەکاتی منداڵبووندا بۆ ئافرەت یارمەتیدەرێکی باشە، چونکە منداڵ بە شێوەیەکی ئاسانتر لەدایکدەبێت و ئافرەتەکە ئازاری کەمتری دەبێت. ئەو پارچە گۆشتەش سودێکی زۆر بەئافرەت دەگەیەنێت، چونکە

د. سۆفیا، مەترسی خەتەنەکردن بەوە دەخاتەڕوو، ئەو کەسەی ئەو کارە دەکات ئەگەر زۆر شارەزا نەبێت، لەوانەیە دەمارێکی ئەو ئافرەتە ببڕێت و تووشی خوێنبەربوونی بکات. هەروەها ئەگەری تووشبوون بەنەخۆشی ئایدز لەناو کچانی خەتەنەکراودا زیاترە، بەهۆی پیسی بەکارهێنانی ئامێری خەتەنەکردنەوە

ئافرەت لەچەندین جۆر (هەوکردن) دەپارێزێت و ڕێگە نـادات (دەرەچـە)ی ئـافـرەت کـراوە بێت. ناوچەی کۆئەندامی زاوزێش بەخاوێنی دەهێڵێتەوە، گرنگترین سودیشی زیادکردنی ئارەزووی سێکسیە".

د. سۆفیا، باس لەحاڵەتی ئەو ئافرەتانە دەکات کە خەتەنەکراون و لەدوای ئەنجامدانی پرۆسەی هاوسەرگیری تووشی گرفت بوون، هەندێجاریش گەیشتوونە رادەی جیابوونەوە.

پزیشکی دەروونـی کامەران رەسـوڵ، لەبارەی خەتەنەکردنی ژنان و دەرئەنجامەکانی گوتی:" خەتەنەکردن بریتییە لە لێکردنەوەی ئەو پارچەیەی مانای لەزەت و خۆشی سێکسی لەلای ئافرەت دەگەیەنێت. کاتێکیش کە ئەو پارچە گرنگە لە لەشی ئافرەت لێکرایەوەو ئەوا لەبەشێکی گەورەی ژیانی بێبەش، دەکرێت". د.کامەران، باس لەکاریگەرییەکانی خەتەنەکردن دەکات، کە ئەو ئافرەتە چێژ لەژیان ناکات. ئەمەش دەبێتە هۆی ئەوەی کە تووشی چەندین گرفتی دەروونی وەک خەمۆکی، دڵەراوکێ و چەندین گرفتی دەروونـی ببێتەوە، بیرکرنەوەشی لەو رۆژەی کە خەتەنەکراوە ئازارێکی زۆری دەدات بە تایبەت ئەگەر کاتی خەتەنەکردن، تەمەنی گەورە بووبێت و لەیادکردنی ئەو رۆژەش کارێکی مەحاڵە لە هزری ژناندا". ئەو پزیشکە دەرونییە، خەتەنەکردنی بەیەکێک لە کاریگەرترین جۆرەکانی توندوتیژی وەسف کرد، کە ئافرەت ڕووبەڕووی دەبێتەوە کە بەهۆیەوە ئافرەت، لەچێژی سێکسی بێبەش دەکرێت. د.کامەران، پیاویش بەهاوبەشی ئەو زیانە دەزانێت کە خێزانەکەی لەگەڵی سارد دەبێت و بەو هۆیە ڕووبەڕووی گرفت دەبنەوەو دەبێتە هۆی ئەوەی پیاوان، پەیوەندی ناشەرعی لەگەڵ ئافرەتی تر، دروست بکەن.

مامۆستا مەغدید کەریم، هەڵگری بڕوانامەی ماجستێر و قوتابی دکتۆرا لەزانستە شەرعییەکان، مێژووی خەتەنەکردن بۆ سەردەمی فیرعەونەکان دەگێڕێتەوە، کە تا ئەمڕۆ بەردەوامەو لە وڵاتە تازە پێگەیشتووەکانیشدا زۆر باوە. ئەم مامۆستایە دەڵێت، ئەو دیاردەیە لەسەردەمی ئیسلامیشدا هەبووە و بـەڵام نابێ بگوترێت ئیسلام ئەو دیاردەیەی هێنا،" لە ئاینی ئیسلامیشدا هیچ دەقێکی قورئانی یان فەرموودەیەکی پێغەمبەر(د خ)لەو بارەیەوە نییە کە هانی خەتەنەکردنی ژنان، بدات". مامۆستا کامەران، باس لە دووڕای جیاواز لەناو زانایانی ئاینی ئیسلامدا دەکات و دەڵێت کە، لەو بارەیەوە دەبنە دوو بەش، بەشێکیان

پێیانوایە"خەتەنە کردن بکرێت باشە" و بەشێکی دیکەش دەڵێن "دەبێت بکرێت"، بەڵگەی بەشی دووەم، فەرموودەیەکی پێغەمبەرە، بەڵام ئەو فەرموودەیە سەحیح نییە.

ئەو کەسەی کە ژن، خەتەنە دەکات ئەوا لە روانگەی کلتوور و دابوونەریتی میللەتەکەی خۆیەوە ئەو کـارە دەکـات، نەک لە روانگەی ئایینی ئیسلامەوە. مامۆستا کامەران، پێیوایە خەتەنەکردن، دەبێتە هۆی ساردبوونی سێکسی و ئیسلامیش دەڵێت، پێویستە ژن ومێرد، پێداویستییەکانی یەکتر تێربکەن، بە پێچەوانەوە ئاییین، ئەوە رەت دەکاتەوە.

وڵاتانی یەکێتیی ئـەوروپـاو ئەمریکا، سزای توندیان بـە زیندانیکردن بۆ ئـەو کەسانە دەستنیشان کردووە کە کچان، خەتەنە دەکەن. لەسوید، ژنێکی بە رەچەڵەک سۆماڵی، سزای ٣ ساڵ زیندانی و بژاردنی ٧٠ هـەزار دۆلار، قەرەبوو بۆ کچەکەی، بەسەردا سەپێنرا. ئیتالیا و بەریتانیا، ساڵی ٢٠٠٥ یاسای سزادانی ئەو کەسانەی کە کچانیان خەتەنە دەکرد، دەرکرد کە بەپێی یاساکە کەسی تاوانبار٤تا١٤، ساڵ زیندانی دەکرێت. لە هەرێمی کوردستان دوای خوێندنەوەی پـرۆژە یاسای قەدەغەکردنی خەتەنەی مێیینە و ڕێگرتن لەو دیاردەیە، تائێستا نەتوانراوە خەتەنەکردن، سنورداربکرێت. عائیشە بەکر تەمەنی ٦٣ ساڵانە دانیشتووی دەشتی شـارەزوورە، کـاری خەتەنە کردنی ئافرەتان دەکات، خۆی کاتێک کە خەتەنە کراوە تەمەنی ٤ ساڵان بووە. عائیشە دەڵێت:" پێویستە هەموو ئافرەتێکی موسڵمان هەر لە منداڵییەوە خەتەنە بکرێت، چونکە خەتەنەکردنی ئافرەت شەرعییەو هەر ئافرەتێک خەتەنە نەکرا بێت ئەوا نانی دەستی حەرام دەبێت". ئەو دەڵێت ڕۆژانە چوار تا پێنج منداڵی تەمەن ٣ تا ٤ ساڵ بەبێ هیچ دەسکەوتێکی ماددی خەتەنە دەکات و پێیوایە تەنیا خێرێکە بۆ خوا دەیکات. ئەو پێیوایە پێویستە ئافرەت هەر لە تەمەنی بچووکییەوە خەتەنە بکرێت چونکە تا گەورەتر بێت ئازاری زیاتر دەبێت.

لەبارەی چۆنیەتی خەتەنە کردن عایشە، دەڵێت بە مووس پارچە گۆشتێک لە میتکەی کچەکە دەبڕدرێت پاشان کچەکە دەخرێتە ناو تەشتی ئاو و بۆماوەی نیو کاتژمێر لەناو ئاو دەمێنێتەوە تا خوێنەکەی لێ دەروات.

" خەتەنەکردن بریتییە لە لێکردنەوەی ئەو پارچەیەی مانای لەزەت و خۆشی سێکسی لەلای ئافرەت دەگەیەنێت

خەتەنەکردن ئەو دیاردەیەی هەڕەشە لە کچان دەکات

سلێمانی

بەردەوامی خەتەنەکردنی مێینە لەکوردستاندا حکوومەت ناچار دەکات هەڵمەتێک بۆ بنبڕکردنی ئەنجام بدات.

هەرچەندە هەوڵەکان بۆ بنبڕکردنی خەتەنەکردنی مێنیە بەردەوامە، بەڵام هێشتا دیاردەکە لەژێر ناوی ئایینی ئیسلامدا لەچەندین ناوچەدا پەیڕەو دەکرێت و بەردەوامی دیاردەکەش سێ وەزارەتی حکوومەتی هەرێمی ناچارکرد، کە هەڵمەتێک بۆ ڕووبەڕووبونەوەی پێک بهێنن.

هەڵمەتەکە بە بەشداری هەرسێ وەزارەتی مافی مرۆڤ، تەندروستی، ئەوقاف و کاروباری ئایینی بەڕێوەدەچێت و ماوەی مانگێک دەخایەنێت و تیایدا نوێنەری هەریەک لەو سێ وەزارەتە، هاووڵاتییان لە زیانەکانی خەتەنەکردن ئاگادار دەکەنەوە بە ئامانجی بنبڕکردنی.

تاڤگە عومەر ڕەشید، بەڕێوەبەری گشتیی کاروباری مافی مرۆڤ گوتی:" دوای ئەو توێژینەوە مەیدانییەی وەزارەتەکەمان دەرکەوت دیاردەکە لە زۆر شوێنی کوردستاندا بوونی هەیە و بەناوی ئاییني ئیسلامەوە پەیڕەو دەکرێت، بۆیە پێویستی بە هەڵمەتێکی سەرتاسەری و بنبڕکردن هەیە". ئەوەیشی گوت کە بەپێی ڕاپۆرتەکانیان دەرکەووتوە دیاردەکە لە هەندێک ناوچەدا بە ڕێژەیەکی زۆر هەیە بەتایبەت ناوچەکانی ڕانیە، پشدەر و گەرمیان.

بەرپرسی ڕاگەیاندنی وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئاییني مەریوان نەقشبەندی، کە وەزارەتەکەیان بەشداری هەڵمەتەکە دەکات، گوتی:" ئامانجمان بنبڕکردنی دیاردەکە و ڕاستکردنەوەی ئەو تێگەیشتنە هەڵەیەیە بۆ خەڵکی کە وا تێگەیشتوون خەتەنەکردن لە ئاییني ئیسلامدا هاتووە".

گوتیشی:"دەمانەوێت لەڕێی ئیمام و خەتیبەکانەوە ئەو هەڵەیە ڕاست بکەینەوە، تا چیتر بەناوی ئاییني ئیسلامەوە کچ خەتەنە، نەکرێت".

نەقشبەندی، ئاماژەی بەوەشدا کە دەیانەوێت بۆ خەڵکی ڕوون بکەنەوە کە خەتەنەکردن پەیوەندی بە ئاییني ئیسلام و شەرعەوە نییەو لە قورئان و لە هیچ فەرمودەیەکدا نەهاتووە کە داوا بکات کچ خەتەنە بکرێت، ئامانجیشیان ئەوەیە کە خەڵکی لەو دیاردەیە دووربکەونەوە.

دوای ئەوەی لە خولی دووەمی پەرلەماندا یاداشتێک ئاڕاستەی پەرلەمان کرا بە ئامانجی بە یاساییکردنی پڕۆژە یاسای قەدەغەی خەتەنەکردنی مێینە لە کوردستاندا، ١٤ هەزار واژۆ بۆ پاڵپشتی لە پڕۆژە یاساکە درایە حکوومەت و پەرلەمان، بەڵام نەتوانرا باسی لێوە بکرێت. هاوکات ئەندام پەرلەمانێک پەسەندنەکردنی یاساکەی بۆ کەمتەرخەمی پەرلەمان گەڕاندەوە.

هەر لەو بارەیەوە کوێستان محەمەد، دەڵێت:" پەرلەمانی پێشوو لەو مەسەلەیە کەمتەرخەم بوو و هەندێک لە ئەندامانی پەرلەمان، بەبیانوی ئەوەی دیاردەکە لە هەندێک ناوچەی دیاریکراودا هەیەو پێویست بەدەرچوونی یاسا ناکات، ئامادەنەبوون قسەی لەسەر بکرێت". ئەو ئەندام پەرلەمانە باسی لەوەشکرد کە دەرکردنی یاسایەک بۆ قەدەغەکردنی خەتەنەی مێیەنە، لەکوردستاندا کارێکی پێویستە. کوێستان، ئەوەیشی خستە ڕوو کە "خەتەنەکردن نەک توندوتیژییە، بەڵکو کوشتنی ژنە، بۆیە دەبێت بە زوویی یاسایەک بۆ نەهێشتنی دیاردەکە و سزادانی ئەوانەی ئەوکارە ئەنجام دەدەن، دەربکرێت". کوێستان

محەممەد، گوتیشی:"یەکەم کارمان لە پەرلەمان کارکردن لەسەر یاسای قەدەغەکردنی توندووتیژی خێزان دەبێت کە لەناویشیاندا بەچەند ماددەیەک قەدەغەکردنی خەتەنەی مێینەش، لەخۆ دەگرێت".

فەلاح موراد خان، ڕێکخەری پرۆژەکانی وادی لە عێراق کە ڕێکخراوەکەیان ماوەی سێ ساڵە، لە کوردستاندا کار بۆ نەهێشتنی دیاردەکە دەکات، ئاماژەی بەوەکرد کە پەرلەمانی پێشوو لەبارەی پەسەندکردنی یاسایی قەدەغەکردنی خەتەنە، کەمتەرخەم بووە. هەروەها باسی لەوەش کرد کە خەتەنەکردنیش جۆرێکی تری توندووتیژیە بەرامبەر بە ژنان و گەر کوشتنی ئافرەت بەناوی شەرەف لە چوارچێوەی چەند خێزانێکدا بوونی هەبێت، بەڵام خەتەنەکردن لە زۆربەی خێزانەکاندا هەیەو هیچ خێزانێک نییە کەسێکی ڕووبەڕووی دیاردەکە نەبووبێتەوە".

ئاماژەی بەوەشدا لە ئێستادا هەڵمەتێکی هۆشیارکردنەوەی هاوولاتیان دەستی پێکردووە بۆ زانینی ئەوەی چ گۆڕانکاریەک بەسەر دیاردەکەدا هاتووە.

هەروەها گوتیشی:" ئەوە دەرکەوتووە تا ئێستاش خەڵکانێک سوورن، لەسەر پەیڕەوکردنی خەتەنەکردن بەناوی ئایینی ئیسلامەوە، بە تایبەت لەناوچەکانی ڕانیە و قەڵادزێ، بەڵام لە هەندێک ناوچەی تردا هەست بەکەمبونەوەی دەکرێت".

بەپێی تازەترین ئاماری ڕێکخراوەکە لەناوچەی گەرمیان ڕێژەکە لە ٦٣ ٪ـەوە بووەتە ٢٣٪، ودیاردەکە ڕووی لەکەمبونەوە کردووە و لە ١١١٣ فۆرم کە پڕکراونەتەوە و دەرکەووتوە کە تیمەکانی هۆشیاری ڕێکخراوەکەو تەلەفزیۆن، کاریگەری لە کەمکردنەوەی دیاردەکەدا هەبووە.

ڕێکخەری پرۆژەکانی وادی لە عێراق، حکوومەت و پەرلەمانی بەکەمتەرخەم زانی لە دەرکردنی یاسایەک بۆ نەهێشتنی ئەو دیاردەیە، گوتی:" چەندین جار هەوڵماندا بۆ دروستکردنی پەیوەندی لەگەڵ حکوومەت و وەزارەتی تەندروستی و مافی مرۆڤ، تا بە هەموو لایەک بتوانین ڕووبەڕووی دیاردەکە ببینەوە، بەڵام هاتنە پێشەوەیان بۆ مەسەلەکە نەبوو".

ئاماژەی بەوەشدا کە کێشەکە لەوە گەورەترە لە ئاستی تێگەیشتنی حکوومەت و ڕێکخراوەکاندا بێت و ژنانێکی زۆر بوونەتە قوربانی

دیاردەکە".

پرۆژە یاسای قەدەغەکردنی خەتەنەی مێینە لەکوردستان، لە ئێستادا بەسێ مادە خراوەتەوە ناو یاسای بەرەنگاربوونەوەی توندووتیژی خێزانی، بە ئامانجی دەرکردنی یاسایەک بۆ سزادانی ئەوانەی ئەو کارە دەکەن.

فەلاح، گوتی:" بەرلە دوو ساڵ یاداشتێکمان دایە پەرلەمان و حکوومەت، لەناو پەرلەماندا پشتگیریمان لێکرا، بەڵام دواتر لەلایەن هەندێک لە ئەندامانی پەرلەمانەوە پرۆژەکە پشتگوێ خرا". فەلاح، هیوای ئەوەی خواست کە پەرلەمانی ئەم جارە، چالاکتر بێت و بتوانێ یاسایەک بۆ نەهێشتنی دیاردەکە دەربکات.

ئاماژەی بەوەشدا کە مەرج نییە لە وڵاتێکدا ئەو کیشەیەی تێدابێت، ئینجا یاسایی بۆ دەربکرێت، پێویستی بەبوونی ئەو یاسایە هەیە لە پێناو پاراستنی مافی ژناندا، چونکە ئەم دیاردەیە تاوانێکی گەورەیە و دژ بە ژنان، ئەنجامدەدرێت.

ئازیز مەحمود

خەتەنەکردنی مێینە و مانگی ڕەمەزان

سەباح عەلی

وەزارەتـــی مافی مـرۆڤ بـۆ مـاوەی یەک مانگ هەڵمەتێکی بۆ بەرەنگاربوونەوەی خەتەنەکردنی مێینە لە کوردستان دەست پێ کرد بەشی شێری ئەو هەڵمەتە دەکەوێتە مانگی ڕەمـەزانـەوە و بەمەیش هەوڵەکانی ئـەو هەڵمەتە دەکەوێتە ژێـر پرسیارەوە، دەستپێکردنی ئەو هەڵمەتە لەلایەن وەزارەتی مافی مرۆڤەوە جێگەی دەست خۆشییە و بێگومان بەجۆرێک لەجۆرەکان ئامانجی خۆی دەپێکێت بـەڵام ئامانجێک کە زۆر لە بێ ئەنجامییەوە نزیکە.

هـەوڵـدان بۆ نەهێشتنی ئـەو دیـاردەیـە لە کوردستان باشە بـەڵام من دەپـرسـم ئایا خەتەنەکردنی مێینە لە کوردستان هێندە زەقە یان ئایا وەزارەتی مافی مرۆڤ، پشتی بە کام ئامار و داتا بەستووە یان هەر ئەوەیە کە بگوترێت هەڵمەتێکی لەو چەشنە بەڕێوەچووە.

من پێموایە لە کوردستان خەتەنەکردنی ژنان و کچان بەو قەبارەیە نییە کە هێندە گەورە بکرێتەوەو هەندێک حاڵەتی لەو شێوەیە کاری لەسەر بکرێت زیندوو دەکرێتەوەو جارێکی تر خەڵکی هان دەدات بۆ گەڕانەوە بۆ ئەو ئاکارە یان هیچ نەبێت چون بەدوای بنج و بنەڕەتیدا کە زۆر جار زیندوو دەبێتەوە بە تایبەت ئەو ئاکارانەی کە ڕوویەکی ئاینی بەبەردا کرابێت.

دەکرا وەزارەتی مافی مرۆڤی حوکمەتی هەرێمی کوردستان هەڵمەتێکی بۆ ڕووبەڕووبونەوەی توندووتیژی دژی ژنان ئەنجام بدایە بە گشتی چونکە لە ئێستادا ڕەگەزی مێینە، لە ناوچە جیاجیاکانی کوردستان بە دەست جۆرەها توندووتیژیەوە دەناڵێنن و دەکـرا لەوەها هەڵمەتێکدا بەشێکی بۆ بەگژداچونەوەی خەتەنەکردن تەرخان بکرایە کە بەم شێوە زۆر تر ئامانجی دەپێکا و خزمەتی زۆرتری بە پرس و کێشەکانی ژنان دەکرد.

یەکێکی تر لەو هەڵانەی ئەم هەڵمەتە ئەوەیە کە تەوقیتەکەی کەوتە مانگی ڕەمەزانەوە و باس کردنی لایەنە جۆربەجۆرەکانی خەتەنەکردن لە کەناڵەکانی ڕاگەیاندن و بەستنی کۆڕ و سمینار و ورک شۆپەوە زەحمەتەو بگرە وەرگر هیچ ئامادەیی تێدا نییە و ئەمەیش خۆی بۆ خۆی گرفت بۆ هەڵمەتەکە دروست دەکات. دیسان دەڵێم حاڵەتی خەتەنەکردن ئەگەر هەبێت بە دڵنیاییەوە لە گوندەکاندا هەیە، بەڵام ئایا لەمانگی ڕەمەزاندا خەڵکی گوندەکان ئامادەییان تێدایە بەشداری لەم هەڵمەتەدا بکەن بە دڵنیایەوە نەخێر، بەمەیش پێکانی ئامانج لەم هەڵمەتە دەکەوێتە ژێر پرسیارەوە.

پەلەکردن لە هەڵمەتی ڕووبەڕووبوونەوەی خەتەنەکردنی مێینە لە کوردستان بە بڕوای من ڕەنگە بۆ ئەوە بگەڕێتەوە کە لە ماوەی تەمەنی ئەو وەزارەتــەدا دەبوو کارێکی لەو جۆرە بکرایەوە و تەمەنی ئەو وەزارەتەیش زۆری نەماوەو ئەمەیش وایکردووە کە ماوەی دەستپێکردنی هەڵمەتەکە بکەوێتە مانگی ڕەمـەزانـەوە، بەو پێیەی کە خەتەنەکردنی مێینە بەرگێکی ئایینی بە بەردا کراوە پێویستە لە ڕێگەی مامۆستایانی ئاینیەوە هاووڵاتیانی لێ هۆشیار بکرێنەوەو لەکاتی ڕەمەزانیشدا پێموانییە هیچ مامۆستایاکی ئایینی بتوانێ بەشداری لەو هەڵمەتەی وەزارەتی مافی مرۆڤ بکات و بەمەیش گەورەترین دەرگای هۆشیاری لەبیر دەکرێت، کە نەک کاریگەری بگرە ڕۆڵی ریشەییان هەیە لە نەمانی خەتەنەکردنی کچاندا.

ئەوەی ماوەتەوە بڵێم ئەوەیە کە ئەم جۆرە هەڵمەتانە جگە لە بەفیڕۆ دانی پارەو کات لە وەها کاتێکدا هیچی تر نییە و باشترە کە وەزارەتەکان بە وریاییەوە مامەڵە لەگەڵ هەڵمەتەکاندا بکەن، بۆ ئەوەی زۆرترین ئامانج بپێکێت و تەکان بە کێشەو گرفتی ژنان بدات.

sabahali83@yahoo.com

ئۆرگازمی ئافرەت Female Orgasm

دکتۆر کیسرا

بەشی چوارەم و کۆتایی

لە ئەنجام (یان لە دوای) گەیشتن بە ئۆرگازمەوە :

•گرژی دەمار سووک دەبێت یان نامێنێت .

•لەش تازە دەبێتەوە (شەحن دەبێتەوە) .

•مێشک و هزر زیندووتر و زیاتر وریا دەبێتەوە .

•ئافرەت هەستی تەواو بەبوونی خۆی دەکات و باوڕی زیاتر بەخۆی دەبێت .

•هەستی خۆشەویستی لەلای ئافرەتدا زیاد دەبێت.

گەلێک ئافرەت ناڕەحەت دەبن بەو ڕایەی کە دەڵێ دوو جۆری ئۆرگازم هەیە، ئۆرگازمی زێ و ئۆرگازمی میتکە. سیگمۆند فرۆید، دەڵێ کە ڕاستە دوو جۆری ئۆرگازم هەیە، بەڵام ئۆرگازمی میتکە هەڵقوڵاوە لە ئۆرگازمێکی قووڵتری پرچێژتر کە ئۆرگازمی زێیە لەکاتی بردنە ژوورەوەی چوکدا، بەڕای فرۆید ئۆرگازمی زێ ڕاستەقینەیەو کاردانەوەیەکی سێکسی پێگەیشتوانەیە، کەچی ئۆرگازمی میتکە ناپێگەیشتوانەیەو بەهای کەمترە. زانای سێکسۆلۆژی کینسی Kinsey، پێیوایە کە تەنها یەک جۆری ئۆرگازم هەیە کە بەرێگای میتکەوە دێتە پێش و گرژبوونەوەی هەموو بەشەکانی تری لەشی ئافرەت دەگرێتەوە، بە (زێ)یشەوە. ئەمەیان زیاتر جێی بڕوایە لە نێوەندە زانستیەکاندا. سێکسۆلۆژیستەکان بەگشتی لەگەڵ ئەوەدان کە ئۆرگازم یەک جۆرە. (هێلین کاپلان) توێژەری سێکسی دەڵێ کە ئۆرگازم هەر ئۆرگازمە بەبێ گوێدان بەچۆنیەتی گەمە لەگەڵ میتکەدا، بەزمان، بەپەنجەکانی هاوسەر یان پەنجەکانی خودی ئافرەتەکە، بەئامێرێک یان بەجووتبوون. ئۆرگازمی ئافرەت (لەوانەیە) کە لە زۆربەی هەرە زۆری حاڵەتەکاندا لە ڕێگای وورووژاندنی یان بزواندنی میتکەوە بێت.

فرەئۆرگازم و ئۆرگازمی یەک لە دوای یەک

• فرەئۆرگازم واتە ئەو ئۆرگازمانەی کە یەکسەر یەک لەدوای ئەویتر دێت.

•ئۆرگازمە یەک لەدوای یەکەکان ئەوانەن کە لەدوای یەکتری دێن و ماوەی نێوانیان چەند خولەکێکە.

•فرەئۆرگازمی ڕاستەقینە زۆر دەگمەنە، هەر چەندە هەندێک ئافرەت دەتوانن کە چەند ئۆرگازمێکی یەک لەدوای یەک ببینن.

نزیکەی ٩٠٪ ی ئافرەتان هەست بە قەناعەتی تەواوی سێکسی دەکەن، پاش یەک ئۆرگازم. لەهەندێک ئافرەتدا پاش گەیشتن بەئۆرگازم، میتکە بەهەستیاری زۆرەوە دەمێنێتەوە، کە بزواندنی زیاتری میتکە ئەنجام بدرێ ئەوا پێیەوە ناڕەحەت دەبن و هەندێک جاریش بەئازار دەبێت.

هونەری پێشگەمە Foreplay

ئایا دەزانی کە سێکس تەنها بریتی نییە لە بەیەکگەیشتنی ئەندامە سێکسییەکان (چوک و زێ). ئایا دەزانی کە فاکتەری نهێنی بۆ کارامەییەکی باش لە سێکسدا چییە و چۆن ئافرەت دەگاتە ئۆرگازمێکی تەواو و پرچێژ؟ لە وەڵامدا دەڵێین، کە ئەوەی سێکسکەری باش (خۆشەویستی باش) لە سێکسکەری خراپ یان خۆشەویستی خراپ جیا دەکاتەوە بریتیە لە کارامەیی لەهونەری پێشگەمەدا. تەرخانکردنی کاتێکی باش بۆ پێشگەمە واتە درێژەدان بەچێژی سێکسی هەتا ئەگەر بۆ تەنها چەند خولەکێکیش بێت ئەوا سێکس بەگشتی چرتر و باشتر دەکات.

هێشتا خەڵکانێک هەن کە گاڵتە بەپێشگەمە دەکەن و لەبەهایەکەی کەمدەکەنەوە و بڕوایان پێی نییە! ئەمە باش بزانە کە تا تۆ چێژی پتر بەهاوبەشە سێکسیەکەت ببەخشیت هێندە گوڕوتێنی سێکس بۆ هەردوولا چرتر و خۆشتر دەبێت. باوەڕ بکە کە بەژەمێکی پێشگەمەی باش هاوبەشە سێکسیەکەت وا لێدەکەیت کە خۆی دەخیلت بکات تا سێکسی لەگەڵدا بکەیت. جگە لەمانە، بەپێشگەمەی باش هەردووکتان هەست بەوە دەکەن کە لەلایەنی جەستەییەوە ئامادەباشییەکی چاکتان هەیە بۆ سێکس. بۆ ئافرەت ئەم مەسەلەیە یەکجار گرنگە، چونکە بەپێشگەمەی باش زیاتر تەڕ دەبێت و ئەندامە سێکسیەکان باشتر بۆ سێکس و جووتبوون ئامادە دەبن کە ئەمەش چێژ بۆ ئافرەت و پیاوەکە زیاتر دەکات و کرداری جووتبوون ئاسانتر و پرچێژتر دەکات . لەوانەیە کە سێکسکردنێکی بەپەلە و خێرا چێژێکی تایبەتی هەبێت، بەڵام هێشتا هەر برێکی باشی چێژت لێ دەڕوات، کەچی لەسەرەخۆ ووروژاندنی یەکتری وات لێدەکات کە بتوانیت تەکنیکی جیا جیا بەکاربێنیت و وردەکایەکانی چێژی سێکسی بزانیت و شوێنە هەستیارە سێکسیە شاراوەکان بزانیت، بەمەشەوە زیاتر شارەزای وردەکارییەکانی سێکسی خۆت و هاوبەشەکەت دەبیت، ئەوسا زیاتر پێشگەمە چڕدەکرێتەوە لەچەند شوێنێکی دیاریکراوی لەشدا، کە دەرەنجام مەسەلەکە بەتێکڕایی دەگاتە چێژێکی نایاب، نایابتر لەوەی کە خۆت و هاوبەشە سێکسیەکەت پێشبینی دەکەن. سێکسی بەپەلە چێژی کەمترە، دەبێ ئەندامە سێکسیەکان بۆ کۆتایی جێبهێڵرێن، پاش ووروژانی تەواو لەشت پێت دەڵێت کە نۆرەی بەیەکگەیشتنی ئەندامە سێکسیەکان هات و جووتبوون بەڕێوەیە، بەڵام هێشتا هەر کەمێکی تر دوای بخە تا ئەو کاتەی کە هەردووکتان سەبرتان نامێنێ، ئەوسا سێکسێکی بەتێن ئەنجام بدەن.

doctorkisra@yahoo.com

هاووڵاتیان لەترسی حەبی خۆلاواز کردن

پەنا بۆ دەرمانە سروشتییەکان دەبەن

کەرکووک

لەم سەردەمەدا خۆلاوازکردن و بالآریکی بووەتە لایەنی بەهەرمهێن و هەرەگرنگی زۆرینەی ئافرەتان، ئەمەش دوای ئەوەی چەرخی بەجیهانیبوون گشت بوارەکانی ژیان، بەتایبەت جوانی و تەندروستیشی داگیرکردووە.

ئـەم گرنگپێدانەیش دوای چەندین هەڵمەتی ریکلامی و ئەو بانگەشانە زیادیکرد کە کۆمپانیاو لایەنە بەرهەمهێنەرەکان، شانبەشانی گیا دەرمانی و پزشکیە میللییەکان بۆ ئەو دەرمانانە دەیانکرد کە کاری دابەزاندن و کەمکردنەوەی کێشی لەشی دەکرد.

گرنگترین هـۆکارە ورووژێـنـەرەکـانـی پەنابردنی ئافرەتان بۆ خۆلاوازکردن و کەمکردنەوەی کێشی لەشیان راگەیاندنەکانن، کە لەرێگەی شاشەی تەلەفزیۆنەکان و کەناڵە ئاسمانییەکان پیشاندەدرێت.

ئەویش بەپیشاندانی کچە ریکلامکارو بەژن زراڤ و جەستە رێکەکان کە هانی ئافرەتی کێشبەرز دەدەن پێڕەوی رژێمی خۆراک بکەن و ئەمجۆرە دەرمانانە بەکاربهێنن.

ئافرەت بەقوربانی یەکەمی ئەمجۆرە هەڵمەتە ریکلامییانە دادەنرێت و پێدەچێ بەکارهێنەری یەکەمی دەرمانەکان و هۆکارەکانی لاوازکردنی بێت.

رەنگە زۆرجار بەهۆی نەبوونی زانیاری تەواو لەشێوازی بەکارهێنانی ئەم دەرمانانە، تەندروستی ئەو ئافرەتانە دووچاری چەندین نەخۆشی چاوەڕواننەکراو بێت.

چیمەن عەلی، تەمەن ٣٠ ساڵ، ئافرەتێکی گەنجەو دایکی ٢ منداڵە، هۆکاری تووشبوونی بەپاڵەپەستۆی خوێن و کەمی رێژەی شەکر و خوێن گەڕاندەوە بۆ پێڕەوکردنی رژێمێکی خۆراکی توند و بەکارهێنانی حەبی خۆلاوازکردن بۆ ماوەی ٤ مانگ.

چیمەن، دەڵێت:" مێردەکەم لەشێوەو کێشی لەشم بێزاربوو هەرجارەی ئەو کچانەی دەبینی کە لەسەر تەلەفزیۆنەکان دەردەکەوتن، کەمووکوڕی لەجەستەم دەدۆزییەوەو ئەوانی لەمن جوانتر وەسفدەکرد، بۆیە بڕیارمدا کێشی لەشم دابەزێنم و بالآم رێک بکەم، کەچی نەمزانی ئەو دەرمانانە زیانبەخشن و بەکەوتنم لەنەخۆشخانە کۆتایی دێت".

چیمەن، دوای ئەوەی چارەسەرییەکی چڕوپڕی بۆ کراو خوێن و خۆراکی گیراوەی پێدرا بۆ ماوەی دوو هەفتە لەنەخۆشخانەدا مایەوە. کێشی چیمەن بەر لە پەیڕەوکردنی ئەم سیستەمە ٦٧ کیلۆگرام بووە، بەڵام لەکاتی هاتنی بۆ نەخۆشخانە بۆتە ٥٥ کیلۆگرام، واتە لەو ماوەیەدا ١٢ کیلۆی لەدەستداوە.

سەرەڕای خراپی باری تەندروستی، چیمەن، لەلایەن خزمە نزیکەکانییەوە سەرزەنشتکراوەو تەنانەت مێردەکەشی بەهەڵخەڵەتاو و گێل باسیدەکات، چونکە بـەهـۆی لاساییکردنەوەی کچانی شۆخ و شەنگی سـەر تەلەفزیۆنەکانەوە ژیانی خۆی خستووەتە مەترسییەوە.

پسپۆری نەشتەرگەری و جوانکاری دکتۆر نیهاد عومەر، دەڵێت:" زۆربـەی ئافرەتان دەکەونە ژێر کاریگەری مۆدێل و کچە هونەرمەندە جوانەکان کە لەسەر شاشەی تەلەفزیۆن دەردەکـەون، ئیتر هەوڵدەدەن شێوەو جەستەی خۆیان هاوشێوەی ئەوان لێبکەن، بۆیە هانا بۆ نەشتەرگەری دەبەن، بەبێ لەبەرچاوگرتنی ئەو زیانانەی لەداهاتوودا بەرەورووی دەبنەوە".

ئەو پزیشکە دەڵێت:" زۆرینەی ئەو ئافرەتانەی هەوڵی گۆڕینی شێوەیان دەدەن، لایەنی تەندروستی و پزیشکی و کاریگەرییەکانی لەسەر ژیانیان پشگوێ دەخەن، هەشیانە لەترسی نەشتەرگەری پەنا بۆ ئـەو حـەب و گیا دەرمانانە دەبـەن کە ئێستا لەنێو خەڵکیدا بڵاون، ئەمەش بۆ دابەزاندنی چەندکیلۆگرامێک لەکێشی لەشیان یان گەیشتن بەشێوەیەکی سەرنجڕاکێش و هەستبزوێن. دیاردەی بڵاوبوونەوەی گیا دەرمانە پزیشکییەکان و پزیشکی خۆماڵی لەنێو خەڵکدا پشتگوێخستن ونەمانی متمانەی خەڵکە بەدەرمانە پزیشکیەکان و گەڕانەوەیە بۆ سروشت، چونکە دەرمانە سروشتییەکان لەدەرمانە کیمیاییەکان سوودیان زیاترەو زیانیشیان کەمترە.

چەند پسپۆرێک ئاشکرایان کـردووە کە چەند کۆمپانیایەک کە لەم بوارەدا کاردەکەن و بانگەشە دەکـەن، گوایە دەرمانەکانیان سروشتییە کەچی لەراستییدا لە ماددەی کیمیایی پێکهاتوون، ئەمە جگە لەوەی زۆرجار ئەو ماددەیەی کە دەیفرۆشن ئەسڵی نییەو تەقلیدەکەی دەهێننە بازارەکان.

لەبارەی راستی وەبەرهێنانی ئەمجۆرە دەرمانە گیاییانە دکتۆر نیهاد، ئاشکرای دەکات کەوا هەندێ کۆمپانیای بەرهەمهێنی دەرمانە گیاییەکانی لاوازکردن ئەگەرچی لەسەر بەرگەکانیان نوسراوە کە لەگیای سروشتی پێکهاتووەو کاریگەری خراپی نییە، کەچی ئەمە دوورە لەراستی، بەڵکو مـاددەی کیمیاییان تێکەڵ کراوە. هەرچەندە ئەمە لەسەر بەرگەکانیان نەنوسراوە، بـەڵام لەئەنجامی شیکردنەوەدا ئەم ماددانە دەردەکەون.

هـەروەهـا هەندێک لـەو گیادەرمانانە پێکهاتەی زیانبەخشیان تێدایە کە کاریگەری خراپیان لەسەر جەستەی مرۆڤ هەیەو دەبنە هۆی دروستبوونی چەندین گرفتی هۆرمۆنی و ئاڵودەبوون بەهەندێکیان

و توشبوون بەجەڵتەی مێشک و دڵیشی لێدەکەوێتەوە. باوکی ئەیاد، تەمەن ٥٦ ساڵە، کە خاوەن فرۆشگایەکی گیادەرمانییەو ١٥ ساڵە ئەم کارە دەکات، ئاماژە بەوە دەکات، کە ئەم ماوەیە بازاڕی گیادەرمانەکان زۆر بەهەرمێن بووە، لەبەر ئەوەی خەڵک لەئاستی ترسناکی دەرمانە پزیشکییەکان تێگەیشتوون کە ماددەی زیانبەخشی کیمیایی تێدایە. هەروەها دەڵێت:" زۆربەی کڕیارەکانم ئافرەتن و داواکارییەکانیش لەسەر ئەو گیاو دەرمانانەن کە بۆ لاوازکردنەوەو جوانکاری تایبەت بەپێست و جەستەیانن".

هۆکاری ئەمەش بۆ نەمانی دڵنیایی ئافرەتان بەکەلوپەلی پزیشکی و جوانکارییەکان دەگەڕێتەوە کە لەبازاڕەکاندا ئاڵوگۆڕ دەکرێن و نرخی زۆر بەرزیان بۆ دانراوە هەرچەندە هیچ سوودیان نییە حەزو ئارەزووی ئافرەتانیش بەشێوەیەکی دروست ناپێکێت، بۆیە ئافرەتان پەنا بۆ کڕینی دەرمانی گیایی دەبەن چونکە هیچ زیانێکی نییە ئەگەر بەدروستی بەکاربێت.

سەلوا، ژنێکی تەمەن ٤٠ ساڵانەو یەکێک بوو لەوانەی لەبەردەم دوکانی باوکی ئەیاد، وەستابوو بۆ کڕینی هەندێ دەرمانی گیایی، گوتی کە من زۆر لەدەرمانەکانی جوانکاری بەتایبەتیش ئەوانەی لەریکلامەکان بڵاو دەبوونەوە، بەکارم دەهێنا هەرچەندە بەنرخێکی بەرزیش دەمکڕین، بەڵام هیچ سوودێکی نەبوو ئەوەبوو جارێکیان دەرمانێکی سافکردنی پێستم بەکارهێنا دوای بەکارهێنانی چەند خاڵ و پەڵەیەک لەسەر پێستم دروست بوو ئەمەش وایکرد واز لەبەکارهێنانی ئەم دەرمانانە بێنم و روو بکەمە گیای سروشتی.

پزیشکێکی دەرمانساز نورا عادل، لەوبارەیەوە دەڵێت:" بەردەوامبوون لە بەکارهێنانی حەبی کێشدابەزین وادەکات هەندێک لەڤیتامینە گرنگەکانی جەستەی مرۆڤ لەگەڵ ئەم رۆنانە بێتەدەرەوە، بۆیە سەرپەرشتی پزیشک لەکاتی بەکارهێنانی ئەم دەرمانانە شتێکی پێویستە، تا پزیشکەکە قەرەبووی ئەم ڤیتامینانە بکاتەوە کە نەخۆش لەدەستیان دەدات، ئەمەش بەئامۆژگاریکردنی نەخۆشەکە دەبێت بەدانانی سیستەمێکی خۆراکی و پێدانی ڤیتامینگەلێک کە جێگای ڤیتامینە فەوتاوەکان بگرێتەوە".

ئەگەر ئەو هەموو زیان و تێکچوونە تەندروستیانە دەرەنجامی چەند حەبێکی کێشدابەزاندن و گیاو دەرمانە میللییەکان بێت، ئەی چارەسەرێکی گونجاو بۆ دەربازبوون لەقەڵەوی چییە؟

پزیشکی دەرمانساز نورا، وەڵامی ئەم پرسیارە بەپێدانی چەند ئامۆژگاری کرداریی و تاقیکراوە دەداتەوە، یەکەم ئامۆژگاریش ئەوەیە کە پێویستە چارەسەرکردنی قەڵەوی لە ژێر سەرپەرشتیکردنی پزیشکی تایبەتمەند بێت، چونکە جۆرەکانی قەڵەوی لەکەسێکەوە بۆ کەسێکیتر جیاوازە، هەندێک کەس قەڵەوییەکەیان لەئەنجامی چڕبوونەوەی ئاوە، هەندێکی دیکە لە ئەنجامی چەورییەوەیە، لەبەر ئەمە زانینی جۆری قەڵەوی لای پسپۆران مەرجە بۆ زانینی رێگەچارەی سەرکەوتوو.

باشترین رێگە بۆ دەربازبوون لەقەڵەوی و گەیشتن بەجەستەیەکی رێکوپێک و بەدەستهێنانی تەندروستییەکی باش، پێویستە گرنگی بەچەند لایەنێک بدرێت، لەوانەش ئەنجامدانی شیکارییەکی پزیشکی تەواو بۆ زانینی جۆری قەڵەوییەکەو باری تەندروستی جەستە، هەروەها گۆڕینی سیستەمی خۆراک بە تەواوی ئەمەش بەکەمکردنەوەی بڕی خۆراک بەچەند قۆناغێک و گرنگیدان بەجۆری خۆراک و بڕی گەرمۆکەکان تێیاندا، زیادکردنی شلەمەنییەکان بەتایبەتیش ئاو، چا، سەوزە و زەنجەفیل، پیاسەکردن و دانیشتنی رێکوپێک بەدەست دێت. چونکە سەلمێنراوە، دانیشتن بەشێوەیەکی دروست ١٠٠ گەرمۆکە دەسووتێنێت، ئەمەش دەبێتە هۆی لەدەستدانی ٢ کیلۆگرام لەهەفتەیەکدا، بەکارهێنانی هۆکارەکانی دابەزاندنی کێش، کە بەتایبەت لەو کەسانەی بەدەست قەڵەوییەوە دەناڵێنن، بەراوێژی پزیشکی.

هەموومان گرنگی ریکلام و راگەیاندن دەزانین، کە زۆرجار کاریگەری مەترسیداری لەسەر بزواندنی خەڵک هەیە، بۆیە هەرکاتێک راگەیاندن پەیامێکی مینرێژکراو دەخاتەروو، بێگومان قوربانیشی لێدەکەوێتەوە. ئەمجۆرە راگەیاندنە خاوەنەکەی تا پلەی وەلییەکان و موعجیزە بەدەستەکان بەرزدەکاتەوە، ئالێرەشدا مرۆڤ دەکەوێتە داوی ئەمجۆرە پیاهەڵگوتنانەی کە پەرە بەخەیاڵ دەدەن لەپێناو بەدەستهێنانی دەستکەوتی ماددی خێرا بۆ خاوەنەکانیان، کەچی زیاتر لە سەدانکەس بەتایبەتیش ئافرەتان لەئەنجامی ئەمجۆرە راگەیاندنانەوە ژیانیان دەکەوێتە مەترسییەوە.

"زۆربەی ئافرەتان دەکەونە ژێر کاریگەری مۆدێل و کچە هونەرمەندە جوانەکان کە لەسەر شاشەی تەلەفزیۆن دەردەکەون، ئیتر هەوڵدەدەن شێوەو جەستەی خۆیان هاوشێوەی ئەوان لێبکەن، بۆیە هانا بۆ نەشتەرگەری دەبەن، بەبێ لەبەرچاوگرتنی ئەو زیانانەی لەداهاتوودا بەرەورووی دەبنەوە"

سەماح سەمەد